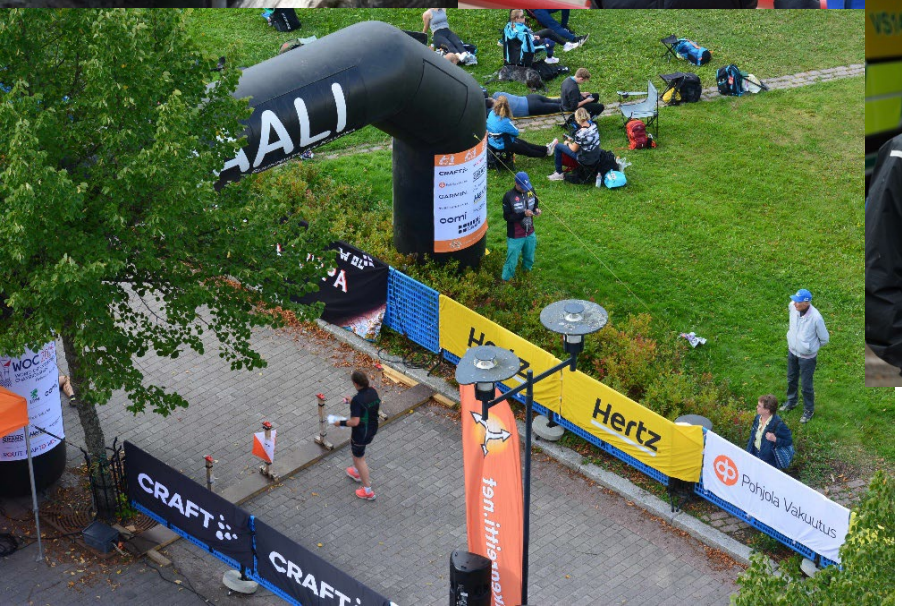

Suomen Suunnistusliitto

Suunnistuskilpailun

Valvojan ohjeet

Suomen Suunnistusliitto

Julkaistu 2.4.2025

Tekijä:
Atte Lahtinen
SSL:n työryhmä

Valvojan ohjeet

Ohjeistus on kirjoitettu lajisääntöjen liitteen D, Suunnistuskilpailun valvontaohjeet, pohjalta. Ohjeiden laatimisen tukena on käytetty Ratamestarikirjaa, suunnistuskilpailuiden valvontaa käsittelevä opinnäytetyötä ja sen aineistoa, sekä hyväksi havaittuja käytäntöjä. Sääntöjen liitteen D mukaiset kohdat on esitetty lihavoituna, ja niiden alla on avattu kohdan tarkoitusta ja käytännön ohjeita.

Liiton vastuuhenkilöt auttavat valvojia mielellään heitä askarruttavissa kysymyksissä. Tapahtumapäällikön ja karttavastaavan yhteystiedot löytyvät toimihenkilöiden sivulta, ja lasten ja nuorten alueelliset ratavalvojat omalta sivultaan.

2.21 Kilpailunvalvojan tehtävänä on huolehtia urheilullisen tasapuolisuuden toteutumisesta ja varmistaa, että kilpailunjärjestelyssä noudatetaan lajisääntöjä. Hänen tehtävänään on myös neuvoa ja ohjata järjestäjää.

Valvojana olet vastuussa paitsi liitolle, myös kilpailijoille: kaikki odottavat tasapuolisia ja sääntöjen mukaisia kilpailuja, ja valvojan tehtävä on tuoda järjestelyihin objektiivisuutta. Yksittäinen toimihenkilö, esim. ratamestari, on helposti sokea omille ratkaisuilleen.

Valvojan rooli saatetaan nähdä kapeana (jopa merkityksettömänä) niin järjestäjän kuin valvojankin mielessä, mutta järjestäjällä on oikeus hyödyntää valvojan tietoutta sen verran, kuin he tarvitsevat. Valvoja on parhaimmillaan järjestäjälle resurssi, jolta saa tietoa siitä, miten vastaavanlaisissa tilanteissa on muissa seuroissa toimittu.

2.22 Kilpailunvalvoja on järjestämisluvan myöntäjän alainen ja vastuussa tälle tehtävästään.

Valvoja on tehtävässään Suunnistusliiton edustaja, ja liitolla on tarvittaessa oikeus puuttua valvojan tehtävään.

2.23 Kilpailunvalvojan on

2.23 a) todettava kilpailuun aiotun maaston ja kilpailukeskuksen sopivuus

Maaston ja kilpailukeskuksen tulee olla suunnitellulle kilpailutyypille sopivia. Siksi on tärkeää pohtia esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä:

- Onko maastoalue riittävän suuri ja reitinvalintaa mahdollistava, jos aiotaan pitää pitkän matkan kilpailu?
- Onko sprinttiin aiottu maasto sopiva nykyaikaiselle sprinttikilpailulle (puhtaat metsäsprintit eivät ole nykyaikaa)?
- Jos kyseessä on lasten kilpailu tai kilpailussa on lasten sarjoja, saadaanko maastoon lapsille turvalliset radat?
- Onko ikäsarjoille tarjolla heille soveltuvat maastonosat, turvallisuus ja fyysinen toimintakyky huomioiden? Taidollisia vaatimuksia unohtamatta.
- Palveleeko kilpailukeskuksen sijainti toisaalta maaston parhaiden osien käyttöä, mutta myös logistiikkaa?

Näitä asioita on hyvä miettiä jo ennen valvojaksi suostumista.

2.23 b) tarkastettava suunniteltu kilpailuorganisaatio, aikataulut ja talousarvio

Kilpailuorganisaation henkilövalintoihin harvemmin tarvitsee puuttua, sillä kilpailun johto yleensä tuntee valitsemansa vastuuhenkilöt ja heidän osaamisensa. Seuraavia asioita voi kuitenkin arvioida ja kysyä:

- Valvojaksi lupautuessa: Ovathan kilpailunjohtaja ja ratamestariryhmän johtaja sopivia tehtäviinsä? Heillä tulee olla ymmärrys siitä, mihin he ovat lupautuneet. Ratamestariryhmän johtajalla tulee olla liiton ohjeiden mukainen pätevyys.
- Jos vastuuhenkilöillä tuntuu olevan liian paljon tekemistä, kehota heitä pyytämään apua.
- Lähempänä kilpailua: onhan kaikilla osa-alueilla joku vastaava? Onhan kaikilla tehtävillä tekijä? Kysy järjestäjältä listaa toimitsijoista ja heidän rooleistaan.

Järjestelyjen aikataulua kannattaa kysyä hyvissä ajoin. Milloin julkaistaan kilpailukutsu ja -ohje sekä milloin ne ovat kommentoitavissa, mikä on ratasuunnittelun aikataulu, mihin mennessä pyritään saamaan maanomistajaluvat, milloin arvotaan lähtölistat. Kaikista näistä ei välttämättä tiedetä tarkkaa päivää. Ratoihin liittyvistä aikatauluista tulisi varmistaa ainakin seuraavat asiat:

- Milloin ratojen suunnittelu alkaa?
- Milloin kartta valmistuu?
- Milloin rastipisteiden on tarkoitus olla tarkastettavissa? Tarkistukselle tulisi olla ainakin pari viikkoa aikaa.
- Milloin radat lyödään lukkoon?
- Milloin kartat lähtevät tulostukseen? Milloin valmiit kartat tulevat?
- Koska rastit viedään maastoon?

Talousarvion tarkistamista ei monesti pidetä valvojan tehtävänä, tai sitä ei nähdä tärkeänä. Nopea silmäys talousarvioon ei kuitenkaan ole pahitteeksi: onko arvio osallistujamäärästä realistinen, liittyykö järjestelyihin isoja hankintoja, yleisesti mistä menot ja tulot syntyvät ja ovatko ne tasapainossa. Jos talousarviota ei kehtaa kysyä, voi vaikkapa kysyä paljonko osallistujia kilpailuun odotetaan (ja mikä on odotuksen suhde aiempiin tapahtumiin), sekä mitä palveluita (vessat, tulospalvelu, kuulutus, ravintola, ym.) on tarkoitus ostaa tai ulkoistaa.

2.23 c) varmistettava, että tarvittavat luvat hankitaan maanomistajilta, metsästysoikeudenomistajilta sekä muilta vastaavilta

Kysy järjestäjältä hyvissä ajoin lupaprosessin etenemisestä, ja palaa aiheeseen ratasuunnittelun edetessä. Montako lupaa puuttuu? Onko alueella käyttörajoituksia? Jos jokin maanomistaja on suhtautunut erityisen kielteisesti tai vihamielisesti, on hänen tonttinsa lähellä liikkuvien toimitsijoiden hyvä tietää asiasta.

2.23 d) varmistettava, että kartta on kilpailun vaatimusten mukainen

Kartan tulee valmistua hyvissä ajoin ennen kilpailua. Kartan tulisi olla mahdollisimman ajantasainen, kun valvoja tarkastaa rastipisteitä. Pienemmät päivitykset, kuten metsäkilpailussa tuoreet hakkuut, täydennetään sitä mukaan, kun ne havaitaan. Sprintissä on kuitenkin tyypillistä, että karttaa joudutaan muokkaamaan maaston alati muuttuessa aina tulostukseen asti. Sprinttikilpailun valvojan onkin kiinnitettävä karttaan huomiota viime hetkille asti.

Vaatimusten mukaisuus tarkoittaa kartan kohdalla montaa asiaa:

- Kartoituksen laatu
- Kartan ajantasaisuus
- Mittakaava: sprintissä 1:4000 tai 1:3000, metsämatkoilla 1:7 500, 1:10 000 tai 1:15 000.
- Kartassa on näkyvillä mittakaava, käyräväli, ja pohjoisviivat.
- Tulosteen laatu (värit, tarkkuus, värin pitävyys)

2.23 e) tarkastettava kilpailun ratasuunnitelmat

Kun kilpailussa on vain yksi valvoja, hän hoitaa sekä kilpailunvalvojan että ratavalvojan tehtävät. Ratavalvojan vastuita käsitellään alempana, ja ne kattavat tämän kohdan asiat. Mikäli ratavalvoja

on erikseen, voi kilpailunvalvoja silti kiinnittää huomioita ratojen luonteeseen (ovatko radat kilpailumatkan luonteen mukaisia ja sopivatko radat suunnitelluille sarjoille), hajontojen tasapuolisuuteen, rastipisteiden etäisyyksiin toisistaan, rastinmääritteisiin, kiellettyjen alueiden merkintään kartalla, sekä lähtöjen sijaintiin.

2.23 f) varmistettava, että kilpailun suunnittelussa on otettu huomioon liiton ympäristöohjelma

SSL:n ympäristöohjeeseen pääsee tutustumaan täällä. Monet siellä kuvatut asiat ovat yleisiä tapoja, mutta alla muutama huomionarvoinen asia, joiden toteutumista valvoja voi valvoa:

- Käytä kilpailukeskuksessa rakenteita, joita voi käyttää myös uudelleen (telineet, teltat, laudat, pressut).
- Mikäli järjestetään pesupaikka, on koulut, uimahallit ym. paras vaihtoehto. Jos pesuvedet saa imeyttää maahan, siihen tarvitaan viranomaisen lupa, ja pesuaineiden käyttö voi olla kielletty.
- Varmista, että jätepisteitä on riittävästi siellä, missä ihmisetkin ovat. Vaaralliset jätteet on aina kierrätettävä erikseen, vaikka määrä olisi pieni!
- Lähes kaikista kilpailuista saadaan online-tulokset, jotka näkyvät verkossa, eikä perinteistä tulostaulua siten tarvita. Vältä turhaa paperinkulutusta.
- Harkitse säänkestävien paperien käyttöä, jolloin voi jättää karttamuovit pois.
- Esimerkiksi vapaata lähtöaikaa käyttämällä voi helpottaa kimppakyytien järjestämistä ja vähentää autojen ja liikenteen määrää.
- Huomioi arat alueet ja riista. Älä jätä vastuuta suunnistajalle! Varmista, että suunnistaja hyötyy sääntöjen noudattamisesta. Sijoita rastit siten, että esimerkiksi kielletyn alueen läpi oikaiseminen ei tuota hyötyä.
- Sijoita rastit mieluiten hyvin kulutusta kestäviin maastonkohtiin ja vältä arkoja alueita.
- Suunnittele riittävästi ratoja, jotta kuormitus yhdellä rastilla olisi mahdollisimman pieni.
- Sijoita juomarasti sellaiseen paikkaan, josta mukit on helppo kerätä pois.

2.23 g) tarvittaessa evättävä osanotto-oikeus kilpailijalta, jolla on maastotuntemuksen perusteella ilmeinen etu muihin kilpailijoihin nähden

Maastontuntemuksen arvioiminen voi olla hankalaa, ja osanotto-oikeuden epääminen vielä hankalampaa. Tilanteita tulee vastaan harvoin, sillä suunnistajat ovat rehellistä sakkia, mutta toisinaan osanotto-oikeutta on harkittava. IOF:llä on ohjeistus maaston aiemman tuntemuksen arvioinnista, johon seuraava lista perustuu:

- Kilpailu- ja harjoittelukiellon rikkominen johtaa lähtöluvan epäämiseen.
- Ihmisen muisti haalistuu ajan myötä, joten erittäin vanha tieto ei välttämättä ole kilpailun kannalta hyödyllistä.
- Yksittäinen käynti maastossa ennen harjoituskiellon julistamista ei vielä tuo etua – toistuva harjoittelu, ratamestarointi, tai kartoitus sen sijaan tuovat.
- Naapurimaastoista hankittu kokemus maastotyypistä on sallittua.
- Kaupunkialueilta on saatavilla runsaasti verkkoaineistoja, kuten Google Street View, ja kilpailijoiden on oletettavaa hyödyntää niitä valmistautuessaan. Jos kilpailijan maastontuntemus ajalta ennen harjoituskieltoa on vastaavalla tasolla, kuin mitä näistä on saatavilla, ei osanotto-oikeuden epääminen välttämättä ole tarpeellista.
- Ei ole selkeää rajaa sille, mikä on liiallista tuntemusta, tai mikä tuntemus ei ole merkittävää. Päätöksessä on huomioitava miltä tilanne näyttää muille kilpailijoille, medialle, ja yleisölle. IOF:n ohjeen mukaan, mikäli ei ole varma päätöksestä, tulisi osanotto-oikeus evätä.

Kansallisella tasolla tilanne on hieman monimutkaisempi – pienissä kansallisissa, jotka ovat arvoltaan melko merkityksettömiä, ei kieltoa tarvitse antaa kovin herkästi, tai selkeissä tapauksissa kilpailijan olettaisi ymmärtävän epäämispäätöksen. Suuremmissa kilpailuissa, etenkin arvokilpailuissa, tasapuolisuus on erityisen tärkeää, joten kielto voi olla herkemmässä. Toisaalta näyttökilpailuissa tulee arvioida erikseen sitä, onko pohdinnan alla olevalla kilpailijalla realistisia mahdollisuuksia tulla valituksi arvokilpailuihin. Yksi mahdollinen ratkaisu näyttökilpailussa on, että kilpailija juoksee kilpailun ulkopuolisena.

Päätöstä epäämisestä ei kannata tehdä yksin. Kilpailun järjestäjällä on usein hyvä näkemys lähialueen aktiivisista suunnistajista. Kilpailijalta itseltään voi myös pyytää selvitystä hänen suhteestaan kilpailumaastoon, mutta siihen tulee suhtautua kriittisesti. Jos päätös on edelleen hankala, voi konsultoida liiton kilpailupäällikköä. Tieto epäämisestä on kerrottava kilpailijalle viimeistään 24 tuntia ennen lähtöä (ks. sääntö 2.622).

2.23 h) varmistettava, että kilpailun lähtöluettelo ja hajautuskaavioarvonta laaditaan sääntöjen mukaisesti

Lajisääntöjen kohta 10.8 käsittelee lähtöluettelon muodostamista. Mikäli suunnitelmissa on muodostaa lähtöjärjestys rankin tai karsinnan perusteella, käyttää kuumia ryhmiä, tai käyttää moniosaisen kilpailun viimeisessä osassa käännettyä lähtöjärjestystä tai takaa-ajoa, on siitä kerrottava kilpailukutsussa, mukaan lukien kuumien ryhmien koko ja valintaperuste. Usein järjestäjä saattaa lipsua säännöstä 10.89: lähtöluettelo tulee julkaista vähintään 48 tuntia ennen kilpailun alkua.

Väliaikalähtökilpailussa tarkista, että

- saman sarjan kilpailijoiden väliset lähtövälit ovat yhtä suuria.
- kukin sarja lähetetään yhtenä kokonaisuutena.
- samalle radalle ei lähetetä suunnistajia yhtä aikaa.
- samantasoisia (vauhtisia) sarjoja ei lähetetä samalle ykkösrastille yhtä aikaa.
- mikäli käytetään hajontalenkkejä, on peräkkäin lähtevillä eri hajonnat.

Vapaan lähtöajan kilpailussa kaksi ensimmäistä kohtaa eivät toteudu. Silti tulee tarkistaa, ettei samalle radalle lähetetä suunnistajia yhtä aikaa, ja että lähtöaikojen valinta sulkeutuu siten, että lähtölistat saadaan julkaistua ajoissa.

Viestissä saman seuran eri joukkueilla tulee olla pääosin eri hajautukset (sääntö 10.823).

2.23 i) tarkastettava tulospalvelua, kuljetuksia, paikoitusta, saniteettitoimintoja, palkintoja ym. koskevat suunnitelmat

Tulospalvelu: järjestäjä itse, vai ostettuna? Jos tulospalvelu toteutetaan itse, on hyvä varmistaa, että siihen on riittävä osaaminen. Onhan kilpailukeskuksessa toimiva ja riittävä verkkoyhteys? Tarkista myös kilpailuviikolla, että tulospalvelu on saanut ratamestarilta tarvittavat tiedot, kuten ratatiedot ja lähtökaavion. Miten maastosta tulevat hylkäysesitykset käsitellään? (Lähinnä sprintissä.)

Kuljetukset: jos kilpailijoita on tarpeen kuljettaa pysäköinnistä kilpailukeskukseen tai edelleen lähtöön, tulee arvioida kuljetuksen nopeutta ja kapasiteettia. Saapuvatko kaikki kilpailijat samoihin aikoihin? Paljonko aikaa edestakainen ajo vie? Järjestäjällä on varmasti näistä laskelmat, jotka on hyvä tarkistaa.

Paikoitus: onko paikkoja riittävästi? Jos käytetään peltoparkkia, mikä on varasuunnitelma huonolle kelille? Onko ruuhkautumisen riskiä? Onko pysäköinti niin kaukana, että sieltä tarvitaan kuljetus kaikille, tai vaikkapa vain vanhimmille osanottajille?

Saniteettitoiminnot: millainen on wc-mitoitus? Jos järjestetään pesupaikka maastossa, varmista, että siihen on ympäristöviranomaisen lupa, ja että salliiko se pesuaineiden käytön.

Palkinnot: harvemmin tarvitsee puuttua. Tärkeintä on ehkä varmistua, että palkintoja on ainakin voittajille.

2.23 j) tarkastettava tiedotussuunnitelma lehdistön, Internetin, radion ja TV:n osalta

Harvassa kilpailussa tarvitsee ottaa huomioon lehdistöä, radiota, tai TV:tä. Internetin osalta kyse on useimmiten vain kilpailijoille tiedottamisesta. Järjestäjän markkinointiin omilla nettisivuillaan ei lähtökohtaisesti tarvitse puuttua.

Kilpailukutsu on julkaistava viimeistään 2 viikkoa ennen kilpailupäivää, mutta sitä tulisi edellyttää huomattavasti aikaisemmin. Lähtölistat tulee julkaista viimeistään 48 tuntia ennen kilpailun alkua (säännöt 10.89).

Kilpailuohjeita ei periaatteessa tarvitse julkaista ennen kuin kilpailupäivänä kilpailupaikalla, mutta se ei ole enää nykypäivää. IOF:n alaisissa kilpailuissa kilpailuohjeet tulee julkaista viimeistään viikkoa ennen kilpailua. Tätä voi pitää hyvänä periaatteena kansallisella tasollakin, esim. alustavat kilpailuohjeet 5-7 vrk ennen kilpailua. Varmista siis, että saat ohjeet tarkastettavaksi ajoissa.

2.23 k) tarkastettava kutsuvieraita yms. koskevat suunnitelmat

Liitolla ei ole ohjeistusta kansallisen kilpailun kutsuvieraspalveluista, joten vastuu sisällöstä on järjestäjällä. Asiaan tarvitsee harvemmin puuttua. Jos kutsuvieraille on järjestetty maastoon ”VIP-rasti”, on hyvä huolehtia sen olevan sellainen, etteivät vieraat vaikuta suunnistustehtävään. Varmista, että VIP-isäntä tietää ja välittää vieraille tiedon, ettei VIP-rastilla saa kannustaa tai antaa väliaikatietoja (säännöt 10.4101).

2.23 l) ratkaistava lajikohtaiset erityiskysymykset (katso lajisäännöt kohdat 14.36 ja 16.35).

Pyörä-, hiihto- ja tarkkuussuunnistuksissa on omat erityispiirteensä. Ohjeistusta täydennetään niiden osalta myöhemmin.

2.24 Kilpailunvalvojan on annettava järjestämisluvan myöntäjälle tarvittavat selonteot järjestelystä.

Useimmiten selontekoja ei tarvita, pl. SM-kilpailujen TA-raportti. Liitto voi kuitenkin pyytää erilaisia selvityksiä kilpailuun liittyen. Erityisen pahat sääntörikkeet tulee myös raportoida liitolle (ks. lajisäännöt kohdat 6.15 ja 4.16).

2.25 Kilpailunvalvojalla on ylin päätäntävalta kaikissa kilpailun tekniseen toteutukseen liittyvissä kysymyksissä. Sovittamattomien erimielisyyksien syntyessä on ne esitettävä järjestämisluvan myöntäjän ratkaistavaksi.

Kilpailunvalvoja on päätösten hierarkiassa järjestäjän yläpuolella. Valtaa tulee kuitenkin käyttää harkiten. Järjestäjällä on oikeus järjestää heikkolaatuiset kilpailut, kunhan ne ovat lajisääntöjen mukaiset ja urheilullinen oikeudenmukaisuus riittävässä määrin toteutuu.

Jos ratamestari ei valvojan perustellusta ja asiallisesta kehotuksesta huolimatta muuta tekemiään ratkaisuja, asiaa käsitellään kilpailunjohtajan kanssa. Jos yksimielisyyttä ei tavoiteta, asia siirtyy Suunnistusliiton tapahtumapäällikön ratkaistavaksi.

2.26 Kilpailunvalvoja nimeää järjestäjän esityksestä tuomarineuvostoon puheenjohtajan arvokilpailussa (katso lajisäännöt kohta 1.233) ja esteen tai esteellisyyden sattuessa uuden jäsenen (katso lajisäännöt, kohdat 5.13 ja 5.191) sekä toimii tuomarineuvoston esittelijänä ilman äänioikeutta (katso lajisäännöt, kohta 5.17).

Tuomarineuvoston pj:n nimeämisoikeus koskee vain arvokilpailuja. Järjestäjää voi silti muissakin kilpailuissa ohjata tuomarineuvoston valinnassa, jos siinä tuntuu olevan vaikeuksia.

Kilpailunvalvojalla on hyvä käsitys tapahtuman järjestelyistä, ja hän pystyy siten alustamaan vastalauseen käsittelyä. Jos erillistä ratavalvojaa ei ole, on hänellä usein myös hyvä käsitys rikkeen tapahtumapaikasta, ja pystyy siten olemaan tuomarineuvostolle hyödyksi.

2.27 Kilpailunvalvoja päättää ennen kilpailupäivää tapahtuvasta kilpailun peruuttamisesta (katso lajisäännöt, kohta 7.52) sekä voi siirtää lähtöä tai muuttaa lähtötapaa (katso lajisäännöt, kohta 14.53).

Sääntö 7.52: Peruutuksen ennen kilpailupäivää tekee järjestäjä yhteistyössä valvojan kanssa. Peruutuksen kilpailupäivänä tai jo aloitetun kilpailun keskeytyksen tekee tuomarineuvosto tai tuomari.

Lähdön siirtäminen ja lähtötavan muuttaminen koskevat vain hiihtosuunnistusta. Sääntö 14.53 on hisu-sääntö ja käsittelee sääolosuhteita.

2.28 Kilpailunvalvojan tulee olla kilpailun aikana kilpailupaikalla. Esteen sattuessa järjestämisluvan myöntäjä antaa luvan poissaoloon ja määrää hänelle sijaisen.

Kilpailunvalvoja antaa luvan kilpailun aloittamiseen. Kilpailun aikana hänen tulee tarvittaessa auttaa järjestäjää päätöksenteossa säännön 6.21 mukaisesti rikkomusilmoitusten käsittelyssä. Kilpailunvalvoja toimii tuomarineuvoston esittelijänä.

2.31 Ratavalvoja, kun sellainen on erikseen nimetty, on kilpailunvalvojan alainen ja vastuussa tälle tehtävistään.

Kilpailunvalvojalla on ylin päätäntävalta kaikissa kilpailun tekniseen toteutukseen liittyvissä kysymyksissä (liite D 2.25). Ratavalvoja tulee hyvänä kakkosena, mutta jos tarvitsee tehdä tiukempia vaatimuksia, on hyvä keskustella niistä ensin kilpailunvalvojan kanssa.

2.32 Ratavalvojan on

2.32 a) neuvottava ja ohjattava radanlaadintatyötä tarkastaen erityisesti, että ympäristökysymykset tulevat huomioiduiksi

Valvojan tulisi olla mukana ratojen suunnittelussa alusta asti. Ongelmiin on helpompaa puuttua silloin, kun koko himmeliä ei ole vielä rakennettu. Tärkeää on kiinnittää huomiota ratojen luonteeseen: ovatko radat kilpailumatkan luonteen mukaisia ja sopivatko radat suunnitelluille sarjoille. Lasten ratojen tulee olla riittävän helppoja ja turvallisia, aikuisilla taas riittävän vaativia, ja vanhemmille sarjoille tarjotaan kulkukelpoisuudeltaan parempaa maastoa. Ennen kaikkea ratapituuksien tulee vastata kilpailukutsussa ilmoitettua.

Lasten ja nuorten ratoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Varmista, että ratamestari lähettää radat tarkistettavaksi alueelliselle lasten ja nuorten ratojen valvojalle. Alueellinen valvoja ei kuitenkaan ole henkilö, jolle joko lasten ratojen valvonta ulkoistetaan: he tarkistavat radat ainoastaan työpöydän ääressä.

Ratamestarille voi linkata liiton ympäristöohjeen ratojen suunnitteluun. Voit maastossa kiertäessäsi arvioida, kuinka herkästi paikat kuluvat, ja tarvittaessa kehottaa siirtämään rasteja. Voit myös kannustaa käyttämään valmiita rastipukkeja tai kaatuneita puita leimasimen alustana.

Sovi ratamestarin kanssa, miten pidätte yhteyttä, ja miten jaatte tiedostoja. Sähköposti lienee yleisimmin käytetty kumpaankin. Tiedostojen jakoon paras vaihtoehto on vain tarpeellisten

henkilöiden avattavissa oleva pilvikansio esim. Google Drivessä: ratamestarin on helppo pudottaa sinne uusi tiedosto, eivätkä isot liitteet tuki sähköpostia. Jos tiedostoja tarvitsee jakaa uusille henkilöille, voi kansion käyttöoikeuksia laajentaa.

Videoneuvottelut (Google Meet, Teams, Zoom, ym.) ovat erinomainen tapa käydä ratamestarin kanssa läpi maastosta tehtyjä huomioita. Toinen voi jakaa ruutunsa, jolloin molemmat näkevät saman kartan. Huomioista olisi helppo keskustella ja ratkaisuja pohtia yhdessä kartan äärellä.

2.32 b) tarkastettava viestikilpailun hajautusmenetelmän toteutussuunnitelma

Valvojan kannattaa itse palautella muistiin hajontoihin liittyviä asioita esimerkiksi kertaamalla ratamestarikirjan osiot 1.4.8 Viestihajonnat eli hajonnalliset lenkit ja 1.4.12 Hajautusmenetelmän hallinta. Viestihajontojen tulee olla ajallisesti tasavertaisia.

Ratamestarilla on oltava taulukko, joka kertoo hajontojen jakautumisen joukkueittain. Ratamestarikirjan luvussa 1.4.8 on tästä esimerkkejä. Valvojan tulee taulukon perusteella tarkastaa ainakin, että jakautuvatko joukkueet hajontavaihtoehdoille tasaisesti, ja tulevatko hajonnat joukkueittain täyteen. Saman seuran eri joukkueilla tulee olla pääosin eri hajautukset (sääntö 10.823).

Ratamestaria on hyvä muistuttaa, että jokaisella joukkueella ei tarvitse olla uniikkia hajontakoodia, eikä kaaviosta kannata tehdä liian monimutkaista. Monimutkainen hajontakaavio lisää virheiden riskiä tulostuksessa ja karttojen pussituksessa.

2.32 c) tarkastettava lähtökynnyksen, esilähdön, lähdön, rastien, vaihtoalueen ja maalin sopivuus ja sijoitus sekä rastinmääritteet

Lähtökynnyksestä, esilähdöstä, lähdöstä, vaihtoalueesta ja maalista:

- Jos järjestäjä harkitsee lähtökynnyksen käyttöä, olisi hyvä muistuttaa sen vaatimasta lisäpanostuksesta. Lähtökynnyksellä tulee olla WC-mahdollisuus, sääsuojaa, ja tilaa verryttelyyn. Kynnyksen sijaitessa kaukana kilpailukeskuksesta on syytä järjestää myös varustekuljetus.
- Tarkista esilähdössä olevan sen verran tilaa, että turhan aikaisin saapuneet kilpailijat eivät tuki reittiä lähtöön. Esilähdöstä käsin tulisi nähdä mahdollisimman vähän (mieluummin ei yhtään) suoritustaan tekeviä suunnistajia.
- Jos lähtö tai esilähtö ovat lähellä tietä tai ulkoilureittiä, varmista, että sijoittelu on sellainen, että ulkopuolinen pystyy ohittamaan lähtöalueen.
- K-piste on sijoitettava siten, etteivät myöhemmin lähtevät kilpailijat voi nähdä reitinvalintaratkaisuja. Lasten lähdössä toimitaan erillisten ohjeiden mukaan.
- Viestissä vaihtoalue tulisi olla sellainen, että vaihtoon tulevan kilpailijan näkee jo ennen vaihtoleimausta. Alueella tulisi olla hieman tilaa verrytellä.
- Ratamestarin tulee etukäteen sopia etämaalin käyttämisestä tulospalvelun kanssa.

Valvojan ehkä tärkein, tai vähintään tunnetuin, tehtävä on rastipisteiden ja rastinmääritteiden tarkastaminen.

- Valvojan tulee fyysisesti käydä jokaisella rastilla.
- Metsäkilpailussa jokaisella rastilla on oltava ratamestarin prikka, joka kertoo vähintään rastin koodin. Prikka osoittaa rastilipun sijainnin. Merkitsemätöntä rastipistettä ei lähtökohtaisesti tule hyväksyä.
- Rastipistettä on hyvä tarkastella useammasta suunnasta, jotta varmistuu pisteen oikeellisuudesta. Rastipisteen, ja kartan sen lähellä, tulee olla yksiselitteinen.

- Valvoja kuittaa rastin tarkistetuksi maastossa joko tekemällä merkinnän ratamestarin prikkaan (esim. nimikirjaimet), tai jättämällä oman merkkinsä.
- Sprinttikilpailussa prikkaa ei yleensä voida jättää, koska se ei säilyisi paikallaan. Yksi vaihtoehto on pyytää ratamestaria valokuvaamaan pisteet, jolloin maastossa käydessä voi varmistua, että sijainti on ymmärretty oikein.
- Sprinttirastin kohdalla on tärkeää arvioida, miten se suhtautuu muihin alueella liikkujiin. Ovien edustalle, keinujen eteen, tai todella kapealle kulkuväylälle tulee hyväksyä rasteja erittäin harkitusti.
- Rastinmääritteiden tulee olla kansainvälisen ohjeen mukaisia. Määritteen on oltava yksiselitteinen: siitä on pystyttävä varmuudella tulkitsemaan rastin sijainti. Rasti, jonka sijaintia ei voida kuvata määritteillä, ei ole kilpailuun sopiva.
- Tarkista, ettei koodina ole pienempää lukua kuin 31, suurempaa kuin 599, eikä lukuja 66, 68, 86, 89, 98, 99, 161 tai 191.

2.32 d) hyväksyttävä rastilipun, muun rastivälineistön ja rastihenkilöstön sijoitus ja näkyvyys

Ratamestarin kanssa on hyvä käydä läpi linjaus rastipukin sijoittamisesta ja lipun sijoituskorkeudesta, mikä viestitään rastien viejille. Jokaista paikalleen asetettua rastilippua ei valvojan kannata tarkistaa, mutta ratamestarilta voi pyytää kuvat valmiista viedyistä rasteista.

Viesti- ja yhteislähtökilpailuissa alkupään rasteilla voi syntyä ruuhkaa. Varmista, että pisteet ovat väljiä, ja että niillä on tarvittaessa useampi leimasin.

Rastihenkilöstön tulee välttää liikkeitä, ääniä, hajuja, voimakkaita värejä tai muuta, joihin kilpailija voi kiinnittää huomiota (sääntö 10.24). Etenkin sprintissä näkee usein käytettävän huomioliivejä, mikä tavallisen rastivahdin päällä voi toimia opasteena rastille. Liikenteenpysäyttäjien (esim. tienylitykset) ja varoittajien (henkilöt, jotka varoittavat vilkkaalla paikalla muuta liikennettä) on kuitenkin syytä käyttää huomioliivejä. Näistä on hyvä keskustella maastovalvonnasta vastaavan henkilön kanssa.

Rastihenkilöstön sijoitus metsäkilpailussa ei saa olla sellainen, että se paljastaa rastin sijainnin vain tietyn reitinvalinnan tehneelle. Juomarastilla juomat tulisi olla tulosuunnasta katsoen varsinaisen rastin jälkeen.

2.32 e) hyväksyttävä kiellettyjen alueiden merkitsemiset maastossa

Jokaisen vedetyn nauhan tarkistaminen voi olla työlästä. Se ei myöskään ole tarkoituksenmukaista, mutta kriittisimmät kohdat kannattaa käydä tarkistamassa. Lisäksi voi tehdä ”pistokokeita”.

- Kysy ratamestarilta kuka tai ketkä vetävät nauhat.
- Ensisijaisesti nauhan tulisi vetää sen suunnitellut henkilö (ei kuitenkaan valvoja).
- Jos nauha on merkitty karttaan, tulee maastossa kulkea nauha tarkalleen kartan mukaisesti!
- Minkä väristä nauhaa käytetään? Tästä tulee mainita kilpailuohjeissa (sääntö 11.63. Lajisääntöjen mukaan nauhan tulee olla ensisijaisesti kaksiväristä, ja yösuunnistuksessa tulee käyttää valkoista nauhaa.

2.32 f) tarkistettava pakolliset kulkureitit, niiden merkitseminen ja mahdollinen valvonta

Pakollisia kulkureittejä ovat viitoitus K-pisteelle, pakollinen yli- tai alikulku, muu viitoitettu osuus radalla, sekä loppuviitoitus.

- K-pisteen suunnittelussa tulee varmistaa, ettei kilpailijalle tule houkutusta poiketa viitoitukselta. Jos tätä ei voi välttää, tulee viitoitukselle edellyttää valvontaa.
- Käy kilpailuaamuna lähtöpaikoilla tarkastamassa K-pisteiden viitoitukset. Löytäähän niitä pitkin varmasti perille? Onhan lähdössä K-pisteen etäisyyden kertova kyltti?
- Erottuvatko ylityspaikat selkeästi maastossa? Ratamestarin kanssa tulee keskustella hyvissä ajoin, millaisia merkintöjä käytetään kartassa ja maastossa, jotta ne vastaavat toisiaan.
- Muun pakollisen viitoituksen kohdalla tulee myös varmistaa, että niiden avulla löytää varmasti päästä päähän.
- Tarkista, että viitoitusten alku- ja loppupäät ovat siellä, minne ne on kartassa merkitty!
- Radan keskellä olevista pakollisista viitoituksista on hyvä mainita kilpailuohjeissa.

2.32 g) valvottava, että ratojen merkintä karttoihin tapahtuu tarkoituksenmukaisesti.

Tiivistetysti ratojen merkinnän tarkistuksen voi tehdä neljässä vaiheessa: symbolien koot ja mittakaavat, ympyröiden ja viivojen tarkistaminen, kiellettyjen alueiden tarkistaminen, ja muut näkyvät tiedot. Ensimmäistä vaihetta lukuun ottamatta tarkistukset kannattaa tehdä vasta, kun ratapiirros on ”viimeistelty”. Säksättävään vaikeaselkoiseen rataan tulee toki puuttua aikaisemmin.

- Ratamerkintöjen mittojen tulee olla kansainvälisen kuvausohjeen mukaisia. Nopea tapa tarkistaa on mitata rastiympyrän halkaisija: metsäkartassa sen tulee vastata 75 metriä maastossa riippumatta mittakaavasta, ja sprintissä halkaisija on vastaavasti 24 maastometriä.
- Mitä mittakaavoja aiotaan käyttää? Säännöt sallivat sprintissä 1:4000 tai 1:3000, sekä metsämatkoilla 1:7 500, 1:10 000 tai 1:15 000.
- Onko rastiympyrät keskitetty oikein? Ks. Ratamestarikirja 6.1.S Ympyröiden kohdistaminen / suunnistus.
- Silmäile radat läpi yksitellen, ja kiinnitä huomiota ratapiirroksen erottuvuuteen ja merkintöjen alle jääviin kohteisiin.
- Onko ympyröitä ja viivoja katkottu? Kaikkia kohteita ei aina saa tai tarvitse saada näkyviin, mutta tulo- ja lähtösuuntien sekä reitinvalintojen kannalta tärkeimmät tulisi olla näkyvillä. Liiallinen ympyrän katkominen vaikeuttaa rastiympyrän ja sen keskipisteen havaitsemista.
- Ratamestarilta kannattaa pyytää yksi rata malliksi siitä, miten katkot aiotaan toteuttaa. Näin vältetään turhaa työtä, jos tyylissä on huomautettavaa.
- Rastiväliviivaa ei saa taittaa muualta kuin pakollisen reitin kohdalta. Rastiväli, jonka viiva kulkisi suoraan toisen samaan ratakarttaan merkityn rastiympyrän halki, ei ole hyvä rastiväli.
- Onko ratapiirros selkeästi tulkittavissa? Jos pienellä alueella on paljon viivanpätkiä ja ympyröitä siten, että seuraavaa rastia on vaikea löytää kartalta, ei rata ole hyvä.
- Jos kahden edellä mainitun kohdan kanssa on haasteita, voi vaihtoehtona ehdottaa kartanvaihtoa tai -kääntöä.
- Mihin kohtiin ratamestari on piirtänyt kielletyn alueen reunaviivan? Merkinnät tulee miettiä tarkasti: jos kartassa on nauha, tulee maastossa olla tarkalleen sitä vastaava nauha.
- Karttaan merkitsemättömistä nauhoista tulee mainita jollain tavalla kilpailuohjeissa.
- Onko kartassa näkyvillä mittakaava, käyräväli, ja pohjoisviivat?
- Onko kilpailusarja merkitty karttaan *vähintään* 6 mm korkuisin kirjaimin tai numeroin? Rastinmääritteiden otsake ei käytännössä riitä. Sarjatunnus on tärkeä, jotta kilpailija voi nopeasti tarkistaa ottaneensa oikean kartan. Merkintä saa mielellään olla suurempikin, jos tilaa riittää.
- Jos jokin asia epäilyttää, kannattaa olla yhteydessä liiton karttavalvojaan, joka auttaa mielellään.

2.33 Ratavalvoja osallistuu tuomarineuvoston kokouksiin ilman äänioikeutta.

Maastossa tapahtuneen rikkeen käsittelyssä ratavalvojalla on usein hyvä käsitys rikkeen tapahtumapaikasta.

2.34 Ratavalvojan tulee olla kilpailun aikana kilpailupaikalla. Esteen sattuessa kilpailunvalvoja määrää hänelle sijaisen.

Ratavalvojan tulee ennen kilpailua esimerkiksi seurata tarkistusjuoksuja, ja kilpailun aikana olla tarpeen mukaan tuomarineuvoston käytettävissä.

Aikataulutettu tehtävälista sekä apukysymyksiä kansallisen kilpailun kilpailunvalvojalle

Tehtävään pyydettäessä, ennen suostumista	**Sääntö**
Kilpailun ajankohta, taso, tyyppi, matka?	
Suunniteltu maasto ja kilpailukeskus? Kysymällä näitä hyväksyt tietojen luottamuksellisuuden, riippumatta siitä suostutko lopulta tehtävään.	D 2.23 a
Kuka on pääratamestari ja kuka kilpailunjohtaja?	D 2.23 b
4-6 kuukautta ennen kilpailua *(arvokilpailujen osalta aikaisemminkin tasosta riippuen)*	**Sääntö**
Jos kilpailulla on muita valvojia, esim. IOF EA, sovi heidän kanssaan työnjaosta ajoissa.	
Tarpeen mukaan maasto- ja kilpailukeskuskatselmus.	D 2.23 a
Mikä on järjestelyjen suunniteltu aikataulu?	D 2.23 b
2-3 kuukautta ennen kilpailua	**Sääntö**
Kilpailukutsun tarkistaminen ennen sen julkaisua. Ajankohta voi vaihdella paljon.	
Ratamestariryhmän tarkempi kokoonpano ja roolit?	D 2.23 b
Ratasuunnittelun aikataulusta sopiminen. Esitä omat aikavaatimuksesi.	D 2.23 b
Valmistuuko kartta aikataulussa?	D 2.23 b & d
Ratasuunnittelun teemakartta ja lupatilanne?	D 2.23 a, c & D 2.32 a
Tulospalvelu – ulkoistettu vai järjestäjä itse?	D 2.23 i
Kilpailukeskuksen, paikoituksen ja liikenteen suunnitelmat?	D 2.23 a & i
1-2 kuukautta ennen kilpailua	**Sääntö**
Rastipisteiden tarkistus. Myös muut kohteet, esim. kielletyt alueet, lähdöt, lähtökynnykset.	D 2.32 c–f
Lähettäähän ratamestari lasten radat alueelliselle valvojalle?	D 2.32 a
Mikä on lupatilanne, tulevathan viimeisetkin luvat?	D 2.23 c
2-4 viikkoa ennen kilpailua	**Sääntö**
Rastipisteet käytynä 3 viikkoa ennen kilpailua, jotta ehtii tarvittaessa uudestaan maastoon.	
Silmäile kaikki radat rastiväleittäin läpi – ovathan radat asianmukaiset? Turvallisuus, pituus, vaikeustaso.	D 2.23 e & D 2.32 a
Pyydä ratamestarilta malliksi yksi rata esimerkkinä tyylistä, jolla viivojen katkot aiotaan tehdä.	D 2.32 g
Jos käytetään hajontaa, niin miten ne määräytyvät kilpailijoille?	D 2.23 h & D 2.32 b
Kilpailukeskuksen ja liikennesuunnitelmien arviointi paikan päällä.	D 2.23 a & i
Miten mahdolliset ylityspaikat ja kielletyt alueet merkitään? Varmista, että merkinnät on kuvattu kilpailuohjeissa.	D 2.32 f & g
1-2 viikkoa ennen kilpailua	**Sääntö**
Ratakohtaisten karttojen tarkistaminen tietokoneella.	D 2.32 g
Kilpailuohjeiden lukeminen ja kommentointi ennen niiden julkaisua.	
Miten maastosta tulevat hylkäysesitykset käsitellään? (Lähinnä sprintissä.)	D 2.23 i
Kilpailuviikolla	**Sääntö**
Lähtölistojen (ja hajontojen jaon) tarkistus.	D 2.23 h
Kilpailijan osanoton evääminen viimeistään, mikäli tietoon on tullut mahdollisia tapauksia. Tieto kilpailijalle viimeistään 24 h ennen lähtöä, ks. säännöt 2.622.	D 2.23 g & Ls 2.62
Tulostettujen karttojen laaduntarkastus.	D 2.23 d & D 2.32 g
Tarkista, onko tulospalvelun toteuttajalla kaikki tarvitsemansa tiedot.	D 2.23 i

	Kilpailupäivänä	Sääntö
	Valmiiden kiellettyjen alueiden nauhojen ja viitoitusten tarkistaminen. Tämän voi tehdä osittain edeltävänä iltana.	D 2.32 e & f
	Tarkista lähdössä karttojen ja rastinmääritteiden sijoittelu, sekä lasten lähdön mallirasti.	
	Tarkistusjuoksujen seuranta kilpailukeskuksessa.	
	Kun kaikki on valmista, anna lupa kilpailun aloittamiseen.	
	Ole kilpailupaikalla tavoitettavissa koko kilpailun ajan siltä varalta, että ilmenee seikkoja, jotka edellyttävät valvojan toimenpiteitä.	D 2.28, D 2.34 & Ls 6.21
	Tuomarineuvoston kokoontuessa kilpailunvalvoja toimii sen esittelijänä ilman äänioikeutta.	D 2.26, D 2.33 & Ls 5.17
	Kilpailun jälkeen	**Sääntö**
	Anna järjestäjälle palautetta! (Saa antaa jo aikaisemminkin. Ole rakentava.)	
	Mikäli kilpailussa tapahtui erityisen vakavia sääntörikkomuksia, ole yhteydessä Suunnistusliittoon.	Ls 6.15
	Kulukorvaukset valvojalle.	